

Oponentský posudek bakalářské práce Markéty Korytové *Správa a každodenní život v Karlových Varech v 1. polovině 18. století*, Praha, 2018, FHS UK, 70 s. s přílohami

Markéta Korychová formuluje zadání své bakalářské práce na jejím začátku – chce se na základě normativního pramenu „*Instructio politica*“ pokusit ukázat, jak město „fungovalo“ (s. 8), tedy nahlédnout na městskou správu Karlových Varů koncem třicátých let 18. století a také na oblasti městského života, do nichž Instrukce výrazněji zasahovala, resp. které měla ambici regulovat. Můžeme jen dedukovat, že výběr těchto oblastí, kromě samotné správy zejm. územního rozvoje, školství, náboženství, obchodu a řemesel a lázeňství, nějak vychází ze samotné instrukce. Autorka ji totiž v úvodu sice představuje, podrobuje ji vnější a vnitřní kritice, pojednává stručně o jejím normativním charakteru, pak ale náhle přechází k „objektivistickému“ líčení Karlových Var, jejich polohy, uspořádání apod. Chybí důkladnější a přehledná analýza struktury instrukce, toho, co obsahuje, co v ní chybí, a jejího účelu a adresáta – byla nařízením pro městskou radu, nebo zavazovala také ostatní měšťany, případně návštěvníky lázní? (Že šlo o obojí, se čtenář dozvídá implicitně až v dalším textu.) Nevyužito zde zůstalo české historiografické bádání o raněnovověkým normám a jejich vyvídacích schopnostech, o početném bádání zahraničním ani nemluvě. Autorce by bylo umožnilo zaujmout stanovisko ke zdánlivým nejasnostem v určení pramene – jde výhradně o instrukci, tedy pramen normativně-preskriptivní (zjednodušeně: jak mají věci být), když se k ní na s. 30 přistupuje spíše jako k pramenu dokumentárnímu (jak se věci odehrávaly – „pokud purkmistr usoudil, nechal svolat radu“)? Přitom na to, že instrukci lze chápat nejen čistě normativně, nýbrž že také reagovala na dosavadní praxi, poukazuje sama pisatelka na s. 32 (nedůvěra panovnické moci ve volené úředníky) nebo s. 39 (nekalé praktiky při získávání hostí). Podobně pasáž věnovaná územnímu rozvoji (s. 22) naznačuje, že instrukce nemusela být čistě normativního charakteru, ale obsahovala i řekněme záměry městského plánování. Zda tomu tak skutečně bylo, by zde pomohly odhalit – bohužel chybějící – přímé citace. Kromě zmínky náležitě zbožnosti a náboženské konformity ponechává autorka stranou i řekněme ideologickou stránku instrukce, totiž to, z jaké představy náležitého života měšťana (ale třeba i žebráka) vychází, byť jednotlivé etické požadavky se v textu roztroušeně objevují

(odpovědnost za komunitu, odmítnutí zahálky, střídmost a početnost, které autorka dává do kontrastu se zábavou lázeňských hostů, ale zároveň právě zde naznačuje, že sociální praxe ve městě nemusela právě tomuto nároku odpovídat, s. 60). Odkaz na podmíněnost historického poznání normativním charakterem pramenu se objevuje i v samém závěru práce.

Na více místech deklaruje autorka omezení své práce, spočívající v neznalosti kurentu, kvůli níž nebylo instrukci možné srovnat s dalšími rukopisnými prameny k jednotlivým oblastem městského života, jichž karlovarský městský archiv nabízí sdostatek. Toto omezení nevnímám jako fatální nedostatek také proto, že sekundární regionálněhistorickou literaturu, založenou na těchto pramenech, autorka zná a využívá vrchovatou měrou. Práce s ní je ovšem poněkud přerývaná – některé, nikoliv kontextuální oddíly (3. 4. 2.) jsou vystavěny pouze na ní, většinou se ale v popisném výkladu vzájemně doplňují informace z ní a z pramenů.

Při nemožnosti studovat související spisový materiál je výběr několika dalších archivních pramenů, jejichž reprodukce a přepisy se nacházejí v příloze (seznam cechů, tabulky maximálních cen), spíše náhodný. (S přepisem a překladem si autorka poradila velmi dobře, pouze „Marcks-Taxae-Tabella“ má správně znít „Marckt-Taxae-Tabella“.) Ocenit je třeba použití dobových tištěných zdrojů, místopisů a cestopisných textů. Ty a zejména jejich perspektivu a obecné postupy by bylo třeba také podrobnit kritice, či alespoň je při jejich využití reflektovat, zatímco autorka s nimi mnohdy pracuje podobně jako s jinou odbornou literaturu (čímž ale není v českém dějepisectví výjimkou).

Na jistou metodologickou problematičnost či podvojnost celé práce ukazuje už její název. Jistěže i správa patří k životu města a jeho každodennímu fungování, přesto ji můžeme chápat také jako jakousi metaúroveň – městské úřady a pro ně vydávané normy (Instrukce) různé oblasti městského života regulovaly, měly ambici dávat mu tvar a v případě předložené bakalářské práce se z normativního textu vyvozuje také to, jak se tento život reálně odvíjel. Pokud chce autorka v souladu s názvem sledovat obojí, bylo by možná lepší správu a písemnosti, které produkuje a které jsou později využívány jakožto prameny, pojednat samostatně a neprezentovat ji jako jednu ze součástí každodenního života. Že i samu Instrukci můžeme vidět jako významný předěl v dějinách městské administrativy, zmiňuje mimochodem i sama pisatelka (purkmistři mohli po jejím vydání vykonávat pouze „komorní“ úřady, obecní starší byli vyřazeni z vedení města, s. 30-31), nesnaží se však tuto změnu v kontextu dobře zpracovaných dějin českých měst v 17. a 18. století šířeji interpretovat (např. jako další omezení autonomie královských měst). S tím souvisí také to, že sama

Instrukce není dostatečně zasazena do mocenského rámce; kromě stručného konstatování na s. 13 není zdůrazněno, že ji vydával zeměpán jakožto vrchnost pro své královské město, a především tímto prizmatem není interpretován její text. Nejasnost mocenských vztahů se projevuje i v nejednotném užívání termínů pro dobové instituce, někdy i bez předchozího vysvětlení. V pasáži o přijímání do měšťanského stavu se tak poprvé objevují pojmy bez vysvětlení či institucionální charakteristiky (Komora, Kancelář, s. 36, jinde, na s. 53, se přitom užívá označení česká komora). V tomto oddíle se také pomíjí okolnost, kterou možná pisatelka považovala za samozřejmou, totiž že jednou z podmínek přijetí za měšťana bylo vlastnictví nemovitosti ve městě.

Práci neprospívá ani to, že si nedefinuje badatelské pojmy, které užívá, byť u toho centrálního, každodennosti, můžeme vytušit, že je jím míněn městský život mimo lázeňský provoz, jakkoliv od něj těžko oddělitelný. I když ani české bádání o raněnovověké každodennosti z 90. let 20. století není co do definic nijak originální, pomohlo by autorce zamyslet se třeba nad tím, zda opakem každodennosti mohou být slavnosti nebo do jaké míry byl „nekaždodenním“ z pohledu návštěvníků sám lázeňský pobyt. Nabízelo by se tematizovat tento rozdíl v závěru práce, ten je však věnován jiným rozdílům (mezi normativní zbožností měšťanů na jedné a jejich shovívavostí vůči jinověří a výstřelkům hostí na druhé straně, či podobně „rozpolcenému“ vztahu k židům), které se však jako rozpory či pokrytectví jeví pouze z dnešního, nekontextualizovaného pohledu. (Tvrzení, že židé se pod dobu svých lázeňských pobytů věnovali obchodním aktivitám, by si nadto vyžadovalo doklady.) Jazykově je práce zásadě kultivovaná a vyjadřování přesné, místy dokonce literárních kvalit, což není zdaleka vždy pravidlem. Hlavní text je pouze zatížen zbytečným užíváním akademických titulů u jmen autorů. U poznámek bych osobně dával přednost číselným indexům za tečkou na konci věty, pokud se poznámka vztahuje k celému jejímu obsahu. Poznámky pod čarou chápu jako větné útvary, proto mi na jejich konci tečka chybí. Neznám dále všechna vlastní místní jména v Karlových Varech, přesto bych si troufal tvrdit, že nejen tam jsou velká písmena místy užívána nesprávně (s. 18 tzv. Saský sál, stavbu Morového sloupu, s. 19 Zámecká věž, s. 20 tzv. Český sál, s. 28 války o Habsburské dědictví, s. 41 řádem Křižovníků, kostelem Sv. Máří Magdalény). Další jazykové chyby či neobratnosti se vyskytují ojedinele (s. 18 „o tom můžeme soudit z toho, že...“; s. 26 sjednat nápravu místo správného zjednat; s. 33 protěžování místo správného protežování; s. 38 „z vyznění ustanovení vyznívá“; s. 39 chátra použito bez uvozovek, jako by se pisatelka ztotožňovala s dobovým

hodnocením; s. 45 neobratný překlad německého Schulmeister jako školmistr místo správného učitel; s. 48 nejasný podmět ve větách „jaké konkrétní pečivo měli na mysli“, „takové pečivo měli zabavit“; s. 54 „lov zvěře byl svázán pravidly ve snaze kontrolovat lov zvěře“).

Přes uvedené výhrady konstatuji, že autorka celkem s úspěchem využívá Instrukci z roku 1739, další prameny i sekundární literaturu pro rekonstrukci jednotlivých aspektů karlovarského každodenního života v raném novověku. Jejímu přístupu by prospěla větší „historicitá“ a uvědomění si toho, jakým nástrojem její hlavní zdroj ve své době byl. Z toho vycházejí také otázky, které navrhuji pro obhajobu práce: zda a jak pramen reflektuje poměr zeměpána a královského města v této době (na s. 13 se píše, že město zavrhl císařskou instrukci o unifikaci městské správy z roku 1712), dále jaký je vztah mezi preskriptivní a deskriptivní rovinou pramene a konečně jak je možno v kontextu práce definovat každodennost.

Bakalářskou práci Markéty Korytové **doporučuji k obhajobě**, hodnotím ji jako **dobrou spíše než velmi dobrou (3-2)**, případnému konečnému lepšímu hodnocení v závislosti na ústní obhajobě se však nebráním.

Praha, 28. 8. 2018